
BUDŻET PARTYCYPACYJNY
W TEORII
I PRAKTYCE

redakcja R. Marchaj, K. Darowska-Szczepanek

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział I. Budżet obywatelski	9
1. mgr Katarzyna Darowska-Szczepanek (Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), <i>Cenzus wieku w uchwałach określających zasady i tryb przeprowadzania konsultacji z mieszkańcami poświęconych budżetowi partycypacyjnemu</i>	9
2. mgr Maciej Delijewski (Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), <i>Budżet partycypacyjny jako forma współuczestniczenia mieszkańców gminy w realizacji zadań publicznych</i>	22
3. Jakub Bryła (student Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), <i>Budżetowanie partycypacyjne jako instrument finansowania działalności jednostek organizacyjnych gminy</i>	35
4. Katarzyna Kamińska (studentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), <i>Budżet partycypacyjny w ujęciu funkcjonalnym</i>	53
Rozdział II. Uchwała w sprawie przeprowadzenia budżetu obywatelskiego	65
5. Katarzyna Grajcar (studentka Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w Lublinie), <i>Problematyka normatywnego ujęcia budżetu partycypacyjnego w Polsce</i>	65
Rozdział III. Budżet obywatelski w ujęciu praktycznym i prawno-porównawczym	79
6. mgr Sylwia Łazuk (Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku), mgr Mateusz H. Ziemblicki (Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku), <i>Budżet partycypacyjny jako forma uczestnictwa społeczności lokalnej w tworzeniu budżetu gminy na przykładzie Miasta Białystok</i>	79

Projekt układu typograficznego i okładki, skład: Elżbieta Wienczek
Koordynacja wydania: Wydawnictwo **OD.NOWA**[®]
Korekta: CentrumKorekty.pl

Wydawnictwo **OD.NOWA**[®]
ul. Mieszka I 38
43-300 Bielsko-Biała
e-mail: biuro@wydawnictwo-odnowa.pl
strona: www.wydawnictwo-odnowa.pl

ISBN 978-83-66026-20-9

7. Anna Jędrzejek (studentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), <i>Budżet partycypacyjny jako instytucja wspierająca rozwój społeczeństwa obywatelskiego na przykładzie miast Porto Alegre i Nowy Jork</i> ...	97
8. Rafał Kazik (student Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie), <i>Budżet partycypacyjny w teorii i praktyce na przykładzie Polski i Wielkiej Brytanii</i>	113
9. Oliwia Barszcz (studentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach), <i>Budżet partycypacyjny a fundusz sołecki – analiza porównawcza instytucji</i>	122
10. mgr Damian Zakrzewski (Wydział Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie), <i>Budżet partycypacyjny w teorii i praktyce na przykładzie Lublina i Świdnika</i>	134

WSTĘP

„Budżet partycypacyjny w teorii i praktyce” to temat konferencji naukowej zorganizowanej w dniu 28 kwietnia 2017 r. przez Katedrę Prawa Samorządu Terytorialnego oraz Koło Naukowe Prawa Samorządu Terytorialnego działające na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Konferencja adresowana była głównie do studentów oraz doktorantów, choć wzięli w niej udział także doświadczeni pracownicy nauki, jak i praktycy.

Jakkolwiek artykuły zamieszczone w niniejszej publikacji nie uwzględniają zmian prawnych, które weszły w życie w dniu 31 stycznia 2018 r., stanowią ważny oraz ciekawy głos w dyskusji publicznej poświęconej budżetowi obywatelskiemu oraz – mówiąc szerzej – formom demokracji bezpośredniej.

Instytucja budżetu obywatelskiego została wprowadzona do ustawy o samorządzie gminnym (dalej: u.s.g.) na mocy ustawy z dnia 11 stycznia 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 130). Tym samym ustawodawca zrealizował stawiany w doktrynie postulat *de lege ferenda* uregulowania podstawowych założeń działania tej formy demokracji bezpośredniej. Na mocy wyżej opisanej nowelizacji, instytucję budżetu obywatelskiego wprowadzono także do ustawy o samorządzie powiatowym oraz ustawy o samorządzie województwa.

Budżet obywatelski służy angażowaniu mieszkańców w proces podejmowania decyzji co do tego, które zadania publiczne w określonym roku budżetowym powinny zostać zrealizowane,

a co za tym idzie – sfinansowane ze środków publicznych. W ujęciu funkcjonalnym budżet obywatelski jest formą współdziałania mieszkańców danej społeczności lokalnej w podejmowaniu decyzji o przeznaczeniu określonej puli środków publicznych. Bywa on także przedstawiany jako forma współuczestniczenia mieszkańców gminy, dzielnicy, osiedla lub sołectwa w projektowaniu lokalnych wydatków. W ten sposób zapewnia mieszkańcom prawo do podejmowania wiążących decyzji co do tworzenia części budżetu i określania jego wydatków.

Instytucję budżetu obywatelskiego uregulowano w art. 5a ust. 3–7 u.s.g. Zgodnie z definicją ustawową, w ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy (art. 5a ust. 4 zdanie pierwsze u.s.g.). Z mocy prawa zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Rada gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej nie może usuwać ani zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego (art. 5a ust. 4 zdanie drugie i trzecie u.s.g.).

Budżet obywatelski w formie opisanej w ustawie o samorządzie gminnym jest formą demokracji bezpośredniej o charakterze rozstrzygającym. Uzasadnienie dla postawionej tezy znajduje się wprost w treści art. 5a ust. 4 u.s.g., który z mocy prawa każe uwzględnić w uchwale budżetowej zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego. Dodatkowo, powołany wyżej przepis zabrania radzie gminy w toku prac nad projektem uchwały budżetowej usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych przez mieszkańców.

Budżet obywatelski jest szczególną formą konsultacji społecznych, która w zależności od wielkości gminy może mieć charakter fakultatywny lub obligatoryjny. Zgodnie z art. 5a ust. 5 u.s.g., w gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, z tym że jego wysokość wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu.

Regulując instytucje budżetu obywatelskiego, ustawodawca uwzględnił wiele rozwiązań już wcześniej stosowanych w praktyce. Jednym z nich jest możliwość przeprowadzania głosowania na poziomie całej gminy lub tylko jej części. W myśl art. 5a ust. 6 u.s.g. środki wydatkowane w ramach budżetu obywatelskiego mogą być dzielone na pule obejmujące całość gminy i jej części w postaci jednostek pomocniczych lub grup jednostek pomocniczych.

dr Roman Marchaj,
Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego